

W.Z. de ern-
er wat ze er

onzer kerke-
r onze jonge
oten worden.
F.

RIE

il.

Mr Elout van
tatie, die den
Z.M. Koning
aanbood, na
ing aan tafel

aan dien ko-
bius in zijn
al iets mede-

het gewaagd,
zoek zijn be-
ascht huwelijk

er dien brief
n den maaltijd
p edelmoedige

van dit tafel-

Waarheid en
5, schreef Dr

olkspetitionne-
ast, een vraag
erd aan Z.M.

o het „smeek-
lijkst door on-
igde dan ook
r Mr Elout
ag aan tafel...
weten uit het
d. Feringa be-
wet geteekend

n neem ik de
eenigszins ge-
geschiedenis,
eer Elout te
gast van onze
n Gastheer, of
t over het feit
ook een advies

hen waren, en
leiding hebben
an feilen heeft
omstandigheid,
n, niet in alle
zijn; daar bij
een zijn, is het
ewezen. Dit is
j hebben te er-
rusten. De fouten
voorkomen,
gelijken met de
te Bijbels aan-
tornen aan de
te drukfouten
oefenen op
— door middel
de geschre-

Men late zich
ritiek op een
kritiek op den
menschenlijken
tekst, die juist
chonden en on-

voorkomen, be-
woorden of let-
verwarren van
door lezers ge-
t. Bij het schrij-
d of regel werd
g tijdig ontdekt
dan nog op den
f het dan weer
ar nu kan het
door een lezer
eren afschrijver
vergissing werd
den tekst werd
3:18 het geval

? Want natuur-
willekeurig aan-
or zijn.

eren Bijbellez-
hoewel het zich

verlangd? En zoo ja, hoe luidde het? Wat had
op dien 3den Augustus, onze Koning, naar uw
kenbaar gemaakt gevoelen, moeten doen?

Is het niet voor openlijke mededeeling vatbaar,
dan zal, naar wij hopen, ons nakroost het zeker
te weten komen, want ik zou zoo gaarne willen,
dat eenmaal ieder zou kunnen antwoorden op de
vraag: Waarom liet de Koning, die kennelijk een
diepen indruk ontvangen had van 't bezoek der
Deputatie, niets meer van zich hooren, en heeft
hij de wet, waartegen zoo krachtig was gepro-
testeerd, geteekend?

Voorzover ik kon nagaan heeft Elout op deze,
misschien ook wel wat onbescheiden vraag van Dr
Bronsveld, het stilzwijgen bewaard.

In 1904 echter, toen de Koning en Elout beiden
reeds overleden waren, heeft de Utrechtsche Kro-
niekschrijver in de „Stemmen“, blz. 1219, dit
onderwerp opnieuw ter sprake gebracht, en wel
aldus:

Op uitvoerige wijze wordt op blz. 315 (van het
Gedenkboek van de H.H. Kalsbeek c.s.) de ont-
vangst beschreven, ten deel gevallen op het Loo,
den 3den Augustus 1878, aan de deputatie, welke
het smeekschrift overhandigen kwam, waarin men
den Koning verzocht de Wet-Kappeyne niet te
ondertekenen.

Er ontbreekt iets aan 't verhaal. Mij is althans
het volgende meegedeeld door iemand, die het
weten kan. Na den afloop der audiëntie is de
Heer Elout van Soeterwoude, die tot den Koning
namens de Deputatie het woord heeft gevoerd,
genoodigd aan de koninklijke tafel.

De Koning heeft toen den Heer Elout verzocht,
te spreken met den directeur van het Koninklijk
Kabinet, den Heer Jhr de Kock. De Koning wilde
dus den Heer Elout opgedragen zien de vorming
van een ministerie. Toen Z.M. den volgenden
dag vroeg aan den Heer de Kock, welk advies
de Heer Elout gegeven had, luidde het antwoord:
Ik heb geen bezoek van den Heer Elout gehad.
De Koning moet hierover zeer verwonderd zijn
gewest.

In 't Gedenkboek lezen wij op bl. 316:

„Toen kwam — het was de 17de Augustus —
de ontzettende tijding: de Koning heeft de Wet
geteekend!

„De Wet geteekend! Hoe was het mogelijk?”

Deze mogelijkheid wordt wel eenigszins ver-
klaard uit hetgeen wij hierboven meedeelden. De
Koning zal gedacht hebben: Waartoe zulk een
beweging gaande gemaakt, terwijl gij geen kans
ziet, of geen lust hebt, om een andere wet in
't leven te roepen.

Ook op deze mededeeling van Dr Bronsveld is,
voorzover ik weet, niet gereageerd.

Van Professor Fabius, dien ik hieromtrent in-
lichtingen vroeg, vernam ik, dat hem dienaangaande
niets bekend was.

bij de voorafgaande verzen aansluit en zich als
voortzetting daarvan voordoet, in den vorm eene
sterke afwijking daarvan vertoont. In de verzen
14—17 wordt Israël toegesproken, maar in vs 18
wordt plotseling in den derden persoon over
Israël gesproken.

In de tweede plaats vertoont ook de inhoud een
opvallend verschil. In de voorafgaande verzen
wordt, zooals we gezien hebben, voortdurend tot
Israël, dat is tot de Tien Stammen gesproken
en aan deze Tien Stammen worden Goddelijke ge-
nadebeloften gegeven; maar in vs 18 is op een-
maal ook van het lot van Juda sprake.

In de derde plaats hebben we hier te doen met
de uiterst merkwaardige verzekering, dat Juda en
de Tien Stammen gezamenlijk en gelijkelijk
het goede van Gods hand zullen ontvangen; terwijl
in heel de voorafgaande perikoop juist de onge-
lijkheid van Juda en de Tien Stammen de grond-
slag van de genadebeloften vormt: omdat de Tien
Stammen minder zwaar gezondigd hebben dan
Juda, moet de profeet zich juist tot hen richten
met den oproep tot bekeering, en wordt aan dien
oproep de toezegging van Gods heil juist voor hen
verbonden.

In de vierde plaats wordt in vs 18 veronder-
steld, dat Juda in ballingschap is, hoewel de
profeet aan Juda zulk een lot nog niet aange-
kondigd had.

In de vijfde plaats spreekt vs 18 van terug-
keer uit de ballingschap, zoowel voor Juda als
voor de Tien Stammen, hoewel we bij onze be-
spreking van vs 14—17 gezien hebben, dat daarin
van zulk een terugkeer geen sprake is.

In de zesde plaats is ook heel de wijze waarop
van dien terugkeer wordt gesproken zeer eigen-
aardig, en wijkt af van al wat overigens de pro-
fetie omtrent den terugkeer belooft. We vinden
hier immers de voorstelling, dat de verbannen
Judeeërs niet rechtstreeks naar Kanaän zullen te-
rugkeeren, maar zich eerst zullen begeven naar
het gebied waar de Tien Stammen in ballingschap
vertoeven, en dat ze eerst daarna gezamenlijk
naar Kanaän zullen terugkeeren. Dit is toch eene
voorstelling, die niet alleen nergens elders in de
profetie gevonden wordt, maar ook eigenlijk met de
geheele strekking daarvan in strijd komt, want de

En mijn dorpsgenoot, de heer C. K. Elout, die
in het bezit is van de auto-biografie van zijn oud-
oom, deelde mij mede, dat daarin niets voorkomt
wat ook maar eenigszins op de mogelijkheid van
zulk een uitnodiging, als door Dr Bronsveld be-
doeld, wijst.

Het Koninklijk Huisarchief is voorschands op 1878
nog gesloten.

Wie van mijn lezers kan hier licht ontsteken?

Wassenaar.

RULLMANN.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Sterrenkunde.

V.

Als tweede groep van veranderlijke sterren
noemde ik de kortperiodische veranderlijken.

Hierbij vertoont de lichtkromme, zooals reeds
werd opgemerkt, nergens een horizontaal stuk, maar
schommelt voortdurend heen en weer tusschen
één maximum en twee verschillende minima. Een
bekend vertegenwoordiger van dit type is „bêta
hiraë“. Als men deze groep vergelijkt met de
vorige, dan is eigenlijk het eenige verschil, dat het
horizontale stuk uit de lichtkromme verdwenen is.
Men kan een verklaring hiervan geven op de vol-
gende wijze.

Neem eens aan, dat dit type een dubbelster is,
dus uit twee om elkaar wentelende hemellichamen
bestaat, die beide licht geven (niet evenveel) en
die elkaar raken, dan is het duidelijk, dat
zoodra de eene ster naast de andere staat, de
lichtsterkte maximaal is, maar evenzeer is het ge-
makkelijk in te zien, dat de lichtintensiteit begint
te minderen, wanneer de eene ster achter de
andere geheel of gedeeltelijk verdwijnt. Het spreekt
vanzelf, dat er één maximum en twee minima zijn,
die beide even diep zouden zijn, als de twee com-
ponenten even helder waren, welke mogelijkheid
niet uitgesloten is.

Een derde groep vormen de „Cepheiden“, ge-
noemd naar de voornaamste representant delta
Cephei.

De periode hiervan is soms kort, soms lang, altijd
heel regelmatig, maar vertoont dit belangrijke ver-
schil met de vorige groepen, dat de lichtkromme
niet meer symmetrisch is.

In den regel gaat de toename der lichtintensiteit
na een minimum sneller dan de afname na een
maximum.

Twee interessante hypothesen, die hiervan een
verklaring pogen te geven, wil ik niet nalaten te
vermelden. Ze zijn van Jeans en Eddington.

De eerste neemt aan, dat de Cepheiden sterren

profetie leert, dat de Judeeërs vanuit Babel recht-
streeks naar Kanaän zullen gaan.

In de zevende en laatste plaats gaapt er ook
een niet te overbruggen kloof tusschen vs 17 en
vs 18. Waarvan spreekt namelijk vs 17? Van de
verzameling van alle volken in Jeruzalem. Als
dus het door den profeet nog niet aangekondigde
oordeel over Juda zal gekomen zijn, wordt in vs 17
in ieder geval reeds de wegneming van het oor-
deel en het herstel van Jeruzalem verondersteld.
Maar dan kan het toch niet, dat „in die dagen“
Juda pas uit het oord van zijn ballingschap zal
terugkeeren?

Al deze redenen saamgenomen maken het niet
slechts uiterst waarschijnlijk, maar wel zoo goed
als zeker, dat vs 18 niet tot den oorspronkelijken
profetischen tekst behoort. Ik leg er grooten na-
druk op, dat het juist het samentreffen van zoo-
vele gronden is, dat bewijzende kracht heeft. Had-
den wij slechts met een enkel van de bovenge-
noemde bezwaren te doen, dan zou de mogelijk-
heid te overwegen zijn, of daarvoor niet op de
een of andere wijze eene verklaring ware te vin-
den. Maar de opeenhooping van de bezwaren, zoo-
wel wat vorm als inhoud betreft, verheft het wel
nagenoeg tot zekerheid, dat we met een insluipsel
in den tekst te doen hebben.

En deze gevolgtrekking wordt gesteund door
zekere eigenaardigheden welke de Hebreeuwsche
tekst vertoont, in vergelijking met dien van de
Grieksche Vertaling der Septuaginta. Zooals we
boven reeds opmerkten, spreekt vs 18 in den der-
den persoon over Israël; maar toch vinden we
aan het einde van het vers weer den tweeden per-
soon: „u we vaderen“, hoewel we hier zouden
verwachten hunne. En dit laatste vinden we nu
juist in de Septuaginta (alsmede in enkele andere
oude vertalingen) en zelfs in één Hebreeuwsch
handschrift. Ik vermoed, dat de kantteekening, zoo-
als ze door den lezer werd neergeschreven dan ook
luidde: „in die dagen zal het huis van Juda gaan
naar het huis van Israël en zij zullen gezamenlijk
komen uit het land van het Noorden naar het land
dat de Heere hunnen vaderen in bezit
gegeven had“. Toen deze woorden door een
afschrijver bij vergissing in den tekst werden op-
genomen werd het slot aldus gewijzigd: „naar het

zijn, die op het punt zijn in tweeën te splitsen, dus
in een soort ontwikkelingsstoestand verkeeren, maar
het nog niet gebracht hebben tot splitsing, waarbij
twee om elkaar wentelende hemelbollen zouden
ontstaan. Door de wenteling van dit hemellichaam,
dat we ons voor het gemak kunnen denken als een
min of meer tjaie vloeistof, zal de ster door mid-
delpuntvlietende krachten van vorm veranderen en
eenigszins uitrekken. Bleef die langwerpige vorm
gedurende een omwenteling dezelfde, dan was de
lichtkromme symmetrisch, maar wanneer, al rond-
wentelende, het lichaam inkrimpt en weer uitzet,
kan men, zooals niet moeilijk valt in te zien, licht-
krommen verkrijgen, die overeenstemmen met de-
genen, die in werkelijkheid gevonden worden.

Jeans vat dus alle voorgaande groepen van ver-
anderlijke sterren onder één gezichtspunt, waarbij
hij uitgaat van de onderstelling, dat er een ontwik-
keling in de sterrenwereld bestaat, waarvan ver-
schillende fasen te zien vallen bij de verander-
lijke sterren. In een eerste stadium wordt hij wen-
teling het hemellichaam uitgerekt. Dit is onze derde
groep. Bij voortgezette ontwikkeling is de splitsing
voltrokken maar de twee deelen raken elkaar nog
(het tweede type van veranderlijke sterren). Ten-
slotte is de afstand grooter geworden en loopen
de componenten in grotere tijden om elkaar heen.

Dit is de eerste groep.

Eddington staat op een heel ander standpunt.
Hij beweert, dat de Cepheiden-klasse niets met de
splitsing te maken heeft, maar dat het een bijzonder
stadium is in het ontwikkelingsproces der ster zelf.
Hij tracht de lichtintensiteitsvariëaties te verklaren,
door aan te nemen, dat de ster „pulseert“, dat wil
zeggen, een bolvormige massa is die beurtelings
inkrimpt en opzwellt. Terwijl Jeans aannam een
vormverandering zonder volume-verandering (daar-
om is het met een vloeistof te vergelijken), denken
we bij Eddington's hypothese aan volume-wijziging
met behoud van den bolvorm, aan een pulseerende
gasmassa. Wanneer de laatste onderstelling juist
mocht zijn, dan bestaat er zoo iets als een trillings-
tijd of liever als een pulsatiëtijd, die eigen is aan
de ster. Een sterke steun voor Eddington's theorie
is nu, dat hij er in slaagde zulk een pulsatiëtijd
af te leiden langs wiskundigen weg, die bovendien
in overeenstemming bleek te zijn met de waarge-
nomen waarden.

Als laatste groep vermeld ik de groep waartoe
Mira Ceti behoort, die over het algemeen een
lange periode hebben, echter zonder de opvallende
regelmaat der vorige klassen.

Verschillende theorieën zijn opgesteld, die echter
nog geen bevredigende verklaring gegeven hebben.

J. M. SMORENBURG.

land dat Ik uwen vaderen in bezit gegeven had“. Het
verschil tusschen deze beide lezingen is in het
Hebreeuwsch zeer gering; het scheelt maar enkele
letters, zoodat de wijziging zeer gemakkelijk kon tot
stand komen.

Wellicht zal iemand zeggen: alles goed en wel,
maar ge kunt toch geen enkel handschrift aanwijzen
waarin vs 18 ontbreekt en dus de juiste, oor-
spronkelijke tekst is bewaard. En hebt ge dan wel
het recht om tot onechtheid van vs 18 te con-
cludeeren? Ook hierop wil ik even antwoorden. In
het algemeen verschillen de Hebreeuwsche hand-
schriften die wij nog bezitten maar zeer weinig.
Is dit nu daaraan te danken, dat de oorspronkelijke
tekst zoo zuiver is bewaard? Neen, maar veeleer
hieraan dat wij slechts betrekkelijk jonge hand-
schriften over hebben (niet ouder dan de 10e
eeuw n a Chr.), die alle naar één bepaald type
vervaardigd zijn. Daarom hebben wij bij het Oude
Testament (anders dan bij het Nieuwe, waarvan
we veel grooter aantal en ook in sterker mate ver-
schillende handschriften hebben) zeer ernstig reke-
ning te houden met de mogelijkheid dat de juiste,
oorspronkelijke tekst in geen van de ons bewaarde
handschriften te vinden is. In zulk een geval moe-
ten we, zooals we hier in betrekking tot Jer. 3:18
ook hebben gedaan, ons oordeel vormen op grond
van den inhoud van den ons bewaarden tekst
(zoogenaamde inwendige gronden). Het goed
recht daartoe voor het Oude Testament wordt door
Dr A. Kuiper Sr verdedigd in zijne Encyclopaedie
der Heilige Godgeleerdheid, III, bldz. 71—73. Het
spreekt vanzelf, dat men in zulk een geval wel met
bizonder voorzichtigheid te werk moet gaan. Het
is een ernstige en teere taak, die we tegenover den
heiligen tekst hebben te verrichten. En de gronden
die ons nopen om een deel van den overgeleverden
tekst voor niet-oorspronkelijk te houden moeten
door hun gewicht en hun talrijkheid wel zeer
sterke overtuigingskracht bezitten. Maar ik meen
ten opzichte van Jer. 3:18 aan dezen eisch ook
geenszins te hebben te kort gedaan.

G. Ch. AALDERS.